

НОРМАТИВНИЙ (ЕТИЧНИЙ) ПОТЕНЦІАЛ ОЦІНОК І ПРИНЦИПІВ У ЮРИДИЧНІЙ МЕТОДОЛОГІЇ К. ЛАРЕНЦА І ТЕОРІЇ ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ Р. АЛЕКСІ

УДК 340.12(430):174

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlchsjournal-2026-16.07>

ОЛЕКСАНДР МАКСИМЮК

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії права та прав людини

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна

o.maximuk@chnu.edu.ua

ОЛЕКСАНДР НАСТАСІЙЧУК

доктор філософії, помічник судді

Чернівецького окружного адміністративного суду, Україна

nastasiichuk1989@gmail.com

Анотація. Предметом статті є відношення оцінок і принципів у контексті творчості Карла Ларенца і Роберта Алексі. Вихідним її пунктом є твердження, що прізвища Ларенца й Алексі асоціюються з тісно пов'язаними проблемами, про які можна сказати, що вони є двома сторонами однієї медалі. Йдеться про питання відповідно оцінок і принципів, які втілюються передусім у поняттях відкритих аксіологічних і деонтологічних норм. Такі норми застосовуються у так званих складних справах (hard cases), які якраз і називаються так, тому що в них потрібно мати справу з відкритою нормативною системою (open texture Харта). Оскільки компетентність юриста не може обмежуватися вмінням застосовувати тільки кодифіковані норми, то все це дозволяє охарактеризувати заявлену тему як актуальну для дослідження.

Мета статті – розкрити нормативний (етичний) потенціал оцінок і принципів на прикладі юридичної методології К. Ларенца і теорії юридичного дискурсу Р. Алексі. Вона конкретизується в таких питаннях: (1) що спільне і що відмінне мають юридична методологія К. Ларенца як теорія оцінок і теорія юридичного дискурсу Р. Алексі як теорія принципів; (2) як співвідносяться оцінки і принципи, з одного боку, і аксіологічні і деонтологічні правові норми – з іншого; і (3) як аксіологія права К. Ларенца імплікує єдино правильне рішення у складних справах, а деонтологія права Р. Алексі це заперечує.

У (1) відношення між юридичною методологією К. Ларенца і теорією юридичного дискурсу Р. Алексі показано крізь призму тези Р. Алексі про те, що «теорія принципів – це теорія цінностей, очищена від хистких припущень». У (2) проаналізована структура, можливий зміст, а також модальний характер аксіологічних і деонтологічних норм, в основі поділу на які лежить розрізнення оцінок і принципів. У (3) пояснено, чому аксіологія права К. Ларенца має необхідною умовою визнання можливості досягнення єдино правильного рішення у складних справах, і показано, як деонтологія права Р. Алексі вирішує ту саму етико-правову проблему шляхом заперечення такої можливості, а саме шляхом припущення існування декількох правильних рішень, одне з яких отримує перевагу над іншим у конкретній справі.

У підсумку сказано, що спільним для юридичної методології К. Ларенца і теорії юридичного дискурсу Р. Алексі є позитивне ставлення до методологічно/аргументативної ідеї правильності права, а відмінним – способи розв'язання відповідної проблеми, які в першому випадку орієнтуються на поняття оцінки, а в другому – на поняття принципів. Проте це не заважає уявляти оцінки і принципи як два обличчя міфічного Януса як символу відкритої юридичної методології (і/або відкритої теорії юридичної аргументації).

Аксіологічні і деонтологічні норми мають однакову структуру і зміст, проте різний модальний характер: евалюативний або деонтичний, тобто орієнтований на поняття добра або обов'язку. Їхній відкритий характер також є різним: суб'єктивний у першому випадку, і об'єктивний у другому, оскільки аксіологічно відкрите право відкрите тому, що можливості юриста як людини не безмежні, а деонтологічно тому, що поряд із імперативним правом є логічне місце для контингентного права.

Аксіологія права К. Ларенца має на увазі існування такого наперед об'єктивного нормативного порядку, а тому вона імплікує визнання можливості отримання єдино правильного рішення. Теорія юридичного дискурсу Р. Алексі як деонтологія права зразково демонструє наслідки відмови від можливості отримання єдино правильного рішення як у простих, так і у складних справах. Нормативний (етичний) потенціал юриспруденції оцінок і теорії юридичного дискурсу варто оцінювати як однаковий, проте його розробка Р. Алексі нині переважає розробку К. Ларенцом, наприклад, у частині послідовності, практичності, термінологічної елегантності тощо.

Ключові слова: юриспруденція оцінок, теорія юридичної аргументації, юридична методологія, аксіологічні і деонтологічні норми, складні справи, відкритість права, правильність права, критерії оцінювання, етика права.

THE NORMATIVE (ETHICAL) POTENTIAL OF EVALUATIONS AND PRINCIPLES IN KARL LARENZ'S LEGAL METHODOLOGY AND ROBERT ALEXY'S THEORY OF LEGAL DISCOURSE

UDC 340.12(430):174

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2026-16.07>

OLEKSANDR MAKSYMUK

Candidate of Legal Sciences,

Associate Professor at the Department of Theory of Law and Human Rights

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

o.maximiyuk@chnu.edu.ua

OLEKSANDR NASTASIICHUK

Doctor of Philosophy, Judicial Assistant

Chernivtsi Circuit Administrative Court, Ukraine

nastasiichuk1989@gmail.com

Abstract. The subject of this article is the relation between evaluations and principles in the context of the work of Karl Larenz and Robert Alexy. Its starting point is the assertion that the names of Larenz and Alexy are associated with closely related problems, which can be said to be two sides of the same coin. We are discussing the issue of values and principles, which are embodied primarily in the concepts of open axiological and deontological norms. These norms are applied in the so-called hard cases, which are so-called because they require dealing with an open normative system (Hart's open texture). Since the competence of a lawyer cannot be limited to the ability to apply only codified rules, all this allows us to characterize the stated topic as relevant for research.

The purpose of the article is to reveal the normative (ethical) potential of evaluations and principles based on the examples of Larenz's legal methodology and Alexy's theory of legal discourse. It is specified in the following questions: (1) what is common and what is different between Larenz's legal methodology as a theory of evaluations and Alexy's theory of legal discourse as a theory of principles; (2) how evaluations and principles, on the one hand, and axiological and deontological legal norms, on the other hand, are related; and (3) how Larenz's axiology of law implicates the only correct decision in complex cases, while Alexy's deontology of law denies this.

In (1), the relationship between Larenz's legal methodology and Alexy's theory of legal discourse is shown through the prism of Alexy's thesis that the "theory of principles is a theory of values freed from uncertain premises". In (2), the structure, possible content, and modal character of axiological and deontological norms, which are based on the distinction between values and principles, are analyzed. In (3), the author explains why Larenz's axiology of law has as a prerequisite the recognition of the possibility of reaching the only right decision in complex cases and shows how Alexy's deontology of law solves the same ethical and legal problem by denying such a possibility, namely, by assuming the existence of several right decisions, one of which takes precedence over the other in a particular case.

It is concluded that what Larenz's legal methodology and Alexy's theory of legal discourse have in common is a positive attitude towards the methodological/argumentative idea of the correctness of law, and what differs is the way of solving the relevant problem, which in the first case is based on the concept of evaluation, and in the second – on the concept of principles. However, this does not prevent us from imagining evaluations and principles as two faces of the mythical Janus as a symbol of open legal methodology (and/or open theory of legal argumentation).

Axiological and deontological norms have the same structure and content but different modal character: evaluative or deontic, i.e., oriented to the concepts of good or duty. Their open nature is also different – subjective in the first case and objective in the second – since axiologically open law is open because the possibilities of a lawyer as a human being are not unlimited and deontologically because there is a logical place for contingent law alongside imperative law.

Larenz's axiology of law implies the existence of a given objective normative order in advance, and therefore it implies the recognition of the possibility of obtaining the only correct decision. Alexy's theory of legal discourse as a deontology of law exemplifies the consequences of rejecting the possibility of obtaining the only correct

decision in simple and complex cases. The normative (ethical) potential of the jurisprudence of evaluations and the theory of legal discourse should be assessed as equal. However, Alexy's development today is superior to Larenz's, for example, in terms of consistency, practicality, terminological elegance, etc.

Key words: jurisprudence of evaluation, theory of legal argumentation, legal methodology, axiological and deontological norms, complex cases, openness of law, correctness of law, evaluation criteria, ethics of law.

Постановка проблеми. У нещодавньому дослідженні оцінок і принципів у юридичній методології К. Ларенца та теорії юридичного дискурсу Р. Алексі, яке було апробовано на Міжнародній науково-практичній конференції «Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції», яка відбулася 13–14 червня 2025 року у м. Чернівці (Максимюк О., Настасійчук О. Оцінки і принципи в юридичній методології К. Ларенца і теорії юридичного дискурсу Р. Алексі, с. 98–101), ми почали розкривати нормативний (етичний) потенціал оцінок і принципів на прикладі юридичної методології К. Ларенца і теорії юридичного дискурсу Р. Алексі. Зокрема, було досліджено, що спільне і що відмінне мають юридична методологія К. Ларенца як теорія оцінок і теорія юридичного дискурсу Р. Алексі як теорія принципів. Залишилося поза увагою співвідношення оцінок і принципів, з одного боку, і аксіологічні і деонтологічні правові норми – з іншого, і як аксіологія права К. Ларенца імплікує єдино правильне рішення у складних справах, а деонтологія права Р. Алексі це заперечує. Це і визначає актуальність та мету нашого дослідження.

Вивченням тематики юридичної аргументації, зокрема проблем сучасної теорії юридичної аргументації, в т. ч. і Р. Алексі, займалися Т. Дудаш, М. Козюбра, П. Рабінович та С. Рабінович. Серед іноземних авторів необхідно згадати Р. Дворкіна, Я. Шрьодера, Б. Рютерса, У. Нойманна та інших.

К. Ларенц та Р. Алексі у своїх дослідженнях доходять висновків, що принципи можуть суперечити один одному. На думку Алексі, у випадку суперечності принципів кожний принцип повинен поступитися перед іншим так, щоб обидва були реалізовані «оптимально». Як широко це стається, залежить від рангу відповідного правового блага й потребує знову зважування благ. Тут ідеться про значущість окремих принципів у межах системи таких принципів [1, с. 475].

Сказане є прикладом того, що К. Ларенц не пройшов повз постійно повторювану Р. Алексі думку, яка в оригіналі має такий вигляд:

Нормотеоретичний фундамент, з одного боку, субсумції, а з іншого боку, зважування утворює розрізнення правил і принципів. Правила – це норми, які дефінітивно [остаточно] щось велють. Вони є *дефінітивними веліннями*. Більшість правил постановляють дещо для випадку, що виконані певні умови. Вони є умовними нормами. Але правила можуть набирати категоричної форми. Прикладом була б абсолютна заборона тортур. Вирішально, що тоді, коли правило чинне і застосовне, то дефінітивно велено робити точно те, що воно вимагає. Якщо це робиться, то правило виконане; якщо це не робиться, то правила не виконане. Тому правила – це норми, які завжди можуть бути тільки або виконані, або не виконані. Всупереч цьому принципи – це норми, які велють, щоб щось було реалізовано стосовно фактичних і правових можливостей якомога вищою мірою. Принципи є згідно з цим *веліннями оптимізації*.

Як такі вони характеризуються тим, що можуть бути виконані різною мірою і що велена міра їхнього виконання залежить не тільки від фактичних, але й від правових можливостей. Правові можливості істотно визначаються, крім правил, зворотними принципами [2, с. 771–772]. Подібні пасажі у Р. Алексі можна знайти досить часто (наприклад, [3, с. 164–166; 4, с. 182–188; та ін.]).

Своєю чергою Р. Алексі згадує про К. Ларенца на початку своєї «Теорії юридичної аргументації», причому в першому реченні Вступу: те, що застосування законних правил є *не що інше*, як логічна субсумція під понятійно сформовані більші засновки, не може ... вже ніхто серйозно стверджувати. Ця констатація Карла Ларенца характеризує один із небагатьох моментів, в яких існує згода у сучасній дискусії про юридичні методи. Юридичний присуд, який вирішує правовий спір і може бути виражений сингулярним нормативним реченням, не впливає логічно в безлічі випадків із формулювань правових норм, які повинні бути припущені як чинні, разом з емпіричними реченнями, які повинні бути визнані істинними або доведеними [6, с. 17]. К. Ларенц згадується і в інших місцях роботи [6, с. 19, 23 та ін.], зокрема, ще раз відзначено, що К. Ларенц говорить про «усвідомлення того, що застосування закону не вичерпується субсумцією, а в широкому обсязі вимагає оцінок від застосовника» [6, с. 23] тощо.

У (1) відношення між юридичною методологією К. Ларенца і теорією юридичного дискурсу Р. Алексі показано крізь призму тези Р. Алексі про те, що «теорія принципів – це теорія цінностей, очищена від хистких припущень». Тезу Алексі можна сформулювати і так: «теорія принципів – це теорія оцінок...». Для розкриття такої констатації потрібно докладніше розглянути питання про відношення оцінок, у т.ч. цінностей, і принципів у контексті поділу правових норм на аксіологічні і деонтологічні норми.

(2) Йдеться про ідею Р. Алексі, який констатує, що той, хто говорить про щось, що воно має цінність, висловлює *ціннісне судження* і вчиняє *оцінювання* (Bewertung). Як *предмет* оцінювання годяться дуже різні речі. Оцінюватися, з-поміж іншого, можуть природні об'єкти, артефакти, мисленнєві витвори, події, дії і стани. *Критерії* оцінювання також мають різноманітний характер. Не предмети, а *критерії оцінювання* є тим, що слід називати «цінністю». Як правило, оцінюють за декількома критеріями, між якими мусять зважувати, оскільки їм пасує зустрічний характер. Класифікація як «добре» є тоді вираженням загального оцінювання. Застосування критеріїв оцінювання, між якими мусимо зважувати, відповідає застосуванню *принципів*. «*Критеріями для оцінювань*» можна називати тільки такі критерії для оцінювання, які можуть бути зважені. Їхніми відповідниками є критерії для оцінювань, які застосовні як *правила* без зважування. Їх можна називати «*правилами оцінювання*» [6, с. 128–131].

Р. Алексі продовжує сказане вище словами про те, що структурну відмінність між правилами і принципами можна знайти і на аксіологічному рівні. Принципам відповідають критерії оцінювання, правилам – правила оцінювання. Якщо додати ще одне термінологічне закріплення, що «цінностями» слід називати тільки критерії оцінювання, то можна зробити, використовуючи термін «норма» як загальне поняття, поділ на деонтологічні і аксіологічні норми. Відмінність між принципами і цінностями редукується до одного пункту. Те, що є *prima facie* найкращим у моделі цінності, є *prima facie* повинним у принципі-моделі, а те, що є дефінітивно найкращим у моделі цінності, є дефінітивно повинним у принципі-моделі. Отже, принципи і цінності відрізняються тільки через їхній деонтологічний характер, з одного боку, і аксіологічний характер – з іншого [6, с. 131–133].

Цікавим є також підсумок, з яким ми загалом погоджуємося, який підбиває Р. Алексі: в праві йдеться про те, що саме є повинним. Це говорить на користь принципів-моделі. З іншого боку, неважко перейти від констатації, що певне розв'язання є найкращим з погляду конституційного права, до констатації, що воно є повинним у площині конституційного права. Якщо припустити можливість такого переходу, то цілком можна виходити в юридичній аргументації замість принципів-моделі з моделі цінностей. Але все ж таки принципи-модель має ту вигоду, що завжди ясно виражає характер належного. До цього додається те, що поняття принципу дає менший привід для хибних витлумачень, ніж поняття цінності. І те й інше досить важливо, щоб віддати перевагу принципів-моделі [6, с. 133–134].

Узагальнити викладене вище можна так: предметом оцінок і принципів є передусім певна поведінка, і оцінки, і принципи мають умови застосування і модальний (або евалюативний, або деонтичний) оператор. Це якраз і свідчить, що як структурно, так і за змістом оцінки і принципи у сенсі Р. Алексі, тобто як веління оптимізації, є двома сторонами однієї медалі, тобто двома різновидами правової норми. Оцінки і принципи в певному аспекті – це відкриті гіпотетичні норми з різною модальною характеристикою. За змістом вони можуть збігатися, що дозволяє говорити, наприклад, про свободу як про принцип і як про цінність і/або оцінку.

(3) Теорія оцінок/цінностей К. Ларенца і теорія принципів Р. Алексі мають або можуть мати ще одну відмінність. Вони деякою мірою по-різному ставляться до проблеми єдино правильного рішення.

Так, К. Ларенц бере до уваги, з посиланням на Штамлера, той факт, що все мислення перебуває під кінцевою вимогою «правильності». Питання про правильність мусить ставитися також щодо змісту кожного правового воління [1, с. 89]. Відзначимо вкотре, що поняття правильності і справедливості – це однорідні поняття, справедливість можна вважати особливим випадком правильності права.

І справді, у систематичній частині свого «Вчення про методи» К. Ларенц докладно говорить про прагнення до справедливого вирішення справи і відзначає, що сукупний правопорядок перебуває під вимогою ідеї справедливості, із якої єдино зрештою спроможна виправдовуватися претензія на чинність (у нормативному сенсі). Яке розв'язання в окремій справі є «справедливим», це може бути дуже сумнівно; для деяких справ не існує, напевно, взагалі жодного розв'язання, яке було б єдино справедливим. Існують, однак, рішення, які очевидно є несправедливими [1, с. 348–349].

Сказане К. Ларенцом можна розуміти так, що проблема правильності права зводиться до проблеми справедливості, а проблема справедливості до проблеми регулятивної ідеї у сенсі ідеї права, тобто до того орієнтира, яким має керуватися суддя в процесі застосування права в простих і складних випадках.

Р. Алексі розвиває, по суті, подібну ідею про регулятивне значення єдино правильного рішення, проте він робить сильніший акцент на тому, що принаймні у складних справах досягнути єдино правильного рішення не можна, заперечуючи при цьому відому, протилежну за змістом, тезу Р. Дворкіна [7, с. 310].

Так, Р. Алексі, зокрема, зазначає, що те, що поняття процедуральної правильності дискурстеорії не передбачає, що на будь-яке практичне питання існує єдино правильна відповідь, не означає, що воно не має в жодному аспекті абсолютного характеру. Воно має *абсолютний* характер у будь-якому разі як регулятивна ідея. Як регулятивна ідея поняття правильності не передбачає, що на кожне практичне питання уже існує якась правильна відповідь, яку слід тільки віднайти. Радше єдино правильна відповідь отримує характер цілі, до якої потрібно прагнути. Учасники дискурсу мусять претендувати, незалежно від того, чи існує єдино правильна відповідь, на те, що їхня відповідь є єдино правильною, якщо їхні твердження і обґрунтування повинні мати сенс. Це передбачає тільки те, що можливо, що існують практичні питання, в яких у дискурсі може бути відзначена якась відповідь як єдино правильна, і що немає впевненості в тому, які питання є такими, так що варто намагатися у кожному питанні віднаходити єдино правильну відповідь. У цьому сенсі регулятивна ідея абсолютної процедуральної правильності і разом з нею уява ідеального дискурсу є необхідною передумовою осмисленого аргументування [8, с. 35].

Намічена вище розбіжність у підходах К. Ларенца і Р. Алексі до розв'язання проблеми єдино правильного рішення має глибоку теоретичну і філософську основу, на яку звернув увагу свого часу Ульфрід Нойманн, який, як і Р. Алексі, репрезентує теорію юридичної аргументації.

Викладене далі стане краще зрозумілим, якщо попередньо взяти до уваги такий фрагмент із «Вчення про методи» К. Ларенца: прихильники юриспруденції оцінок, які приходять із юриспруденції інтересів або спираються на філософію цінності Макса Шелера й Ніколая Гартмана, мають звичку протиставляти реальним інтересам і владним відносинам ідеальну цінність або мірило для оцінки, на яке спрямовується затіяна законодавцем або суддею оцінка. Цьому покладено в основу строге відокремлення належного від буття, або імперії цінностей від дійсності, яке відоме нам із неокантіанства й без якого правознавство справді не обходиться, хоча воно і не може бути останнім словом. Воно, певна річ, не може перебільшуватися в тому сенсі, начебто зміст належного міг би встановлюватися без оглядки на буттєві відносини, для яких або в межах яких воно повинно бути чинним. Те, що це недоречно, визнається все ж мало не всюди [1, с. 132]. Відзначимо, що юриспруденція оцінок має тісний стосунок до окреслених вище поглядів, передусім Н. Гартмана («духовне буття») [9, с. 195], тобто в цілому і загалом до сфери об'єктивного духу.

Так, У. Нойманн зазначає, що сприйняття права як об'єктивного духу має наслідки для юридичного вчення про методи. Йому кореспондує уявлення «єдино правильного рішення»; якщо правову норму мислити як ентитет, то її застосовність до кожного мислимого правового випадку є питанням правильного пізнання; непевності у правозастосуванні виникають тоді за рахунок пізнання або пізнаваності з недоліком, а не за рахунок «об'єктивного» дефіциту регулювання. Так, Ларенц зводить у другому виданні «Вчення про методи» «ігровий простір розсуду-судження», який суддя має при субсумції під нечіткі поняття, до «певних меж пізнаваності». Це послідовно: якщо мислити правову норму і обставини справи як щось об'єктивне, наперед дане пізнанню, то і відношення між обома також є даним наперед, а завдання судді вичерпується пізнанням цього відношення [9, с. 196].

Викладене вище спирається на зразкову теорію єдино правильного рішення, яку пропонує У. Нойманн. Тому варто викласти деякі її деталі.

Якщо юридичній аргументації пасує завдання обґрунтування правової правильності певного рішення, то це порушує питання, чи в кожному випадку існує фактично тільки одне єдине правильне рішення. Це питання надзвичайно спірне не тільки в науковій дискусії. Ним маніпулюють також у різних сферах юридичної практики в дуже різний спосіб. Взаємозв'язок між правильністю правової думки та наведеним на її користь обґрунтуванням характеризує особливість юридичної аргументації, яка відрізняє її від аргументації в інших наукових дисциплінах. Якість юридичного обґрунтування конститутивна для якості підкріпленого ним правового погляду на речі. Певний правовий погляд на речі

може бути виправданим з певним обґрунтуванням, а з іншим невиправданим. Це означає: прийнятність обґрунтування впливає на прийнятність правового погляду. Це пов'язано з особливістю правової науки, яка відрізняє її від інших наук: юридично-наукове дослідження змінює предмет своєї наукової діяльності. Підручник орнітології залишає пташиний світ незачепленим; підручник кримінального права змінює також кримінальне право. Якщо часто-густо, віддаючи належне методам, обґрунтовною і в цьому сенсі «правильною» є не одна правова думка, а велика частина правових думок, то це не означає, що юрист, який має відповідати на питання права як суддя або експерт, може задовольнитися констатацією, що різні розв'язання є правильними або принаймні припустимими. Як суддя або експерт він мусить зважитися на користь якогось розв'язання і він мусить при цьому орієнтуватися на рішення, яке найкраще може бути обґрунтоване (і в цьому сенсі є єдино правильним). Це означає: модель єдино правильного рішення функціонує в широкій сфері правової практики як невід'ємна *регулятивна ідея*. З внутрішньої перспективи судді правильне рішення може бути тільки одне; із зовнішньої перспективи філософа права йдеться про контрафактичну інсинуацію [7, с. 309–311].

Отже, викладене вище дозволяє сказати, що і К. Ларенц, і Р. Алексі, і У. Нойманн розуміють проблему єдино правильного рішення як регулятивну ідею, причому останні два автори намагаються вирішувати питання в рамках теорії юридичної аргументації, а К. Ларенц – у рамках своєї аксіологічної юридичної методології. А в питанні про те, який підхід кращий, варто, на наш погляд, який збігається з поглядом Р. Алексі, віддати перевагу теорії юридичної аргументації, проте не забуваючи про її тісний зв'язок з юриспруденцією оцінок К. Ларенца. Особливо слід відзначити, що виклад теорії юридичної аргументації у Р. Алексі сам собою, тобто не тільки змістом, але й за формою, не може не привертати прискіпливу увагу.

У підсумку можна сказати, що спільним для юридичної методології К. Ларенца і теорії юридичного дискурсу Р. Алексі є позитивне ставлення до методологічно/аргументативної ідеї правильності права, а відмінним – способи розв'язання відповідної проблеми, які в першому випадку орієнтуються на поняття оцінки, а в другому – на поняття принципів. Проте це не заважає уявляти оцінки і принципи як два обличчя міфічного Януса як символу відкритої юридичної методології (і/або відкритої теорії юридичної аргументації).

Аксіологічні і деонтологічні норми мають однакову структуру і зміст, проте різний модальний характер: евалюативний або деонтичний, тобто орієнтований на поняття добра або обов'язку. Їхній відкритий характер також є різним: суб'єктивний у першому випадку, і об'єктивний у другому, оскільки аксіологічно відкрите право відкрите тому, що можливості юриста як людини не безмежні, а деонтологічно тому, що поряд із імперативним правом є логічне місце для контингентного права.

Аксіологія права К. Ларенца має на увазі існування такого наперед об'єктивного нормативного порядку, а тому вона імплікує визнання можливості отримання єдино правильного рішення. Теорія юридичного дискурсу Р. Алексі як деонтологія права зразково демонструє наслідки відмови від можливості отримання єдино правильного рішення як у простих, так і у складних справах. Нормативний (етичний) потенціал юриспруденції оцінок і теорії юридичного дискурсу варто оцінювати як однаковий, проте його розробка Р. Алексі нині переважає розробку К. Ларенцом, наприклад, у частині послідовності, практичності, термінологічної елегантності тощо.

Подальше дослідження проблематики оцінок і принципів може відбуватися у напрямі антропологізації такої проблематики, тобто у напрямі залучення, наприклад, телеологічних практичних понять тощо.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Larenz K. Methodenlehre der Rechtswissenschaft. 6., neu bearb. Aufl. Berlin etc. : Springer, 1991. XVIII, 494 S.
2. Alexy R. Die Gewichtsformel. *Gedächtnisschrift für Jürgen Sonnenschein* : 22. Januar 1938 bis 6. Dezember 2000 / Jickeli, Joachim. Berlin : de Gruyter Recht, 2003. S. 771–792.
3. Alexy R. Hauptelemente einer Theorie der Doppelnatur des Rechts. *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie*. 2009. Bd. 95. S. 151–166.
4. Alexy R. Zum Begriff des Rechtsprinzips. Alexy R. Recht, Vernunft, Diskurs : Studien zur Rechtsphilosophie. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1995. S. 177–212.
5. Alexy R. Theorie der juristischen Argumentation. *Die Theorie des rationalen Diskurses als Theorie der juristischen Begründung*. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1991. 435 S.

6. Alexy R. Theorie der Grundrechte. 1. Aufl. Baden-Baden : Nomos-Verlagsgesellschaft, 1985. 548 S.
7. Hassemer W. Einführung in die Rechtsphilosophie und Rechtstheorie der Gegenwart. 9., neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Heidelberg : C. F. Müller, 2016. XXIX, 479 S.
8. Alexy R. Idee und Struktur eines vernünftigen Rechtssystems. *Rechts- und Sozialphilosophie in Deutschland heute*. Stuttgart : Steiner, 1991. S. 30–44.
9. Neumann U. Literaturbericht: Neuere Schriften zur Rechtsphilosophie und Rechtstheorie. *Philosophische Rundschau*. 1981. S. 189–216.

REFERENCES

1. Larenz K. (1991). Methodenlehre der Rechtswissenschaft. 6., neu bearb. Aufl. Berlin etc.: Springer, XVIII, 494 S.
2. Alexy R. (2003). *Die Gewichtsformel. Gedächtnisschrift für Jürgen Sonnenschein*: 22. Januar 1938 bis 6. Dezember 2000 / Jickeli, Joachim. Berlin: de Gruyter Recht, S. 771–792.
3. Alexy R. (2009). Hauptelemente einer Theorie der Doppelnatur des Rechts. *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie*. Bd. 95. S. 151–166.
4. Alexy R. (1995). Zum Begriff des Rechtsprinzips. Alexy R. Recht, Vernunft, Diskurs: Studien zur Rechtsphilosophie. Frankfurt am Main : Suhrkamp, S. 177–212.
5. Alexy R. (1991). Theorie der juristischen Argumentation. *Die Theorie des rationalen Diskurses als Theorie der juristischen Begründung*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 435 S.
6. Alexy R. (1985). Theorie der Grundrechte. 1. Aufl. Baden-Baden: Nomos-Verlagsgesellschaft, 548 S.
7. Hassemer W. (2016). Einführung in die Rechtsphilosophie und Rechtstheorie der Gegenwart. 9., neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, XXIX, 479 S.
8. Alexy R. (1991). Idee und Struktur eines vernünftigen Rechtssystems. *Rechts- und Sozialphilosophie in Deutschland heute*. Stuttgart: Steiner, S. 30–44.
9. Neumann U. (1981). Literaturbericht: Neuere Schriften zur Rechtsphilosophie und Rechtstheorie. *Philosophische Rundschau*. S. 189–216.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 20.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.05.2026